

UDC 331.556.4

STATE OF THE LABOUR MARKET AND MIGRATION PROCESSES IN PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

T. Rodionova

Ph.D. in Economics, Associate Professor
Odesa I. I. Mechnikov National University
2, Dvoryanskaya str., Odesa, 65082, Ukraine
t.rodionova@onu.edu.ua

S. Yakubovskiy

Dr. Habil. in Economics, Head
Odesa I. I. Mechnikov National University
2, Dvoryanskaya str., Odesa, 65082, Ukraine
syakubovskiy@onu.edu.ua

V. Kocharian

Student
Odesa I. I. Mechnikov National University
2, Dvoryanskaya str., Odesa, 65082, Ukraine
nikakocharyan@gmail.com

Migration process is an essential part of the globalization. It influences the socio-economic situation in all countries and causes shifts in potential economic growth. From an economic point of view, emigration flows from China on the one hand reduce the supply of highly skilled labor in the national labor market (this is primarily due to the departure of citizens to developed countries who are interested in attracting qualified professionals), on the other – increase money transfers to the country. However, according to the study, the increase in remittances to the country as a whole restrains economic growth, because the negative impact of the inflow of additional foreign currency on the exchange rate and outflow, due to migration, of highly qualified professionals outweigh the positive impact of remittances on aggregate demand in the economy. China as a country, which faces population ageing issues, experiences the changes in labour market, thus it requires additional labour force to support the growth rates of the production and technology. In the recent years, the Chinese government has established several programs to attract highly qualified personnel from foreign countries. As a result, the volume of migrants from other countries is steadily increasing every year, while the rate of migrant refugees remains unchanged. At the same time, the constraining factors for the effectiveness of the implemented initiatives are the high level of bureaucratization and insufficiently reformed legal framework in the field of migration. In addition, past restrictions on population movement have had negative consequences in the form of economic inequality within the country between rural areas and cities. The vector of China's development in the field of migration processes is positive, but so far China is not fully using all the benefits of the global migration movement.

Key words: China, labour market, migration processes, GDP, remittances.

© 2021 T. Rodionova, S. Yakubovskiy, V. Kocharian; Published by the A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine and the Ukrainian Association of Sinologists on behalf of *The Chinese Studies*. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

СТАН РИНКУ ПРАЦІ ТА МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ

Т. А. Родіонова, С. О. Якубовський, В. Г. Кочарян

Процес міграції є важливою частиною глобалізації. Він впливає на соціально-економічну ситуацію в усіх країнах та спричиняє зміни в потенційному економічному зростанні. З економічної точки зору еміграційні потоки з Китаю, з одного боку, зменшують пропозицію висококваліфікованої робочої сили на національному ринку праці (це пов'язано, перш за все, з виїздом громадян у розвинені країни, які зацікавлені у залученні кваліфікованих фахівців), з іншого – збільшують грошові перекази в країну. Однак, згідно з дослідженням, збільшення грошових переказів у країну в цілому стримує економічне зростання, оскільки негативний вплив надходження додаткової іноземної валюти на валютний курс та відтік, обумовлений міграцією, висококваліфікованих фахівців переважає позитивний вплив грошових переказів на сукупний попит в економіці. Китай як країна, яка стикається з проблемами старіння населення, зазнає змін на ринку праці, тому йому потрібна додаткова робоча сила для підтримки темпів зростання виробництва та технологій. В останні роки уряд Китаю створив кілька програм із залучення висококваліфікованих кадрів із закордонних країн. В результаті обсяг мігрантів з інших країн щороку постійно збільшується, тоді як рівень мігрантів-біженців залишається незмінним. Водночас стримуючими факторами для ефективності реалізованих ініціатив є високий рівень бюрократизації та недостатньо реформована законодавча база у сфері міграції. Крім того, попередні обмеження руху населення мали негативні наслідки у вигляді економічної нерівності в країні між сільськими районами та містами. Вектор розвитку Китаю в галузі міграційних процесів є позитивним, проте поки що Китай не повною мірою використовує всі переваги глобального міграційного руху.

Ключові слова: Китай, ринок праці, міграційні процеси, ВВП, грошові перекази.

У багатьох країнах світу процес міграції відіграв важливу роль у розвитку ринку праці та соціально-економічних умов життя населення з XVII–XVIII століть. Із часом у багатьох країнах місцеві ринки праці настільки глибоко залежали від притоку та відтоку мігрантів, що сьогодні неможливо уявити їх функціонування без трудових мігрантів. XX століття характеризувалося процесом глобалізації, економічним зростанням, поліпшенням умов виїзду, старінням населення, зниженням індексу народжуваності, збільшенням попиту на висококваліфікованих та низькокваліфікованих робітників, і, як природний наслідок, країни Азії, США та Європа зіткнулися з активізацією міграційного процесу.

Інтеграційні процеси, які охопили різні регіони світу, зокрема країни Азії, Америки та Європи, також стали одним із стимулів розширення міжнародної міграції. Одним із чинників міграції є також фінансово-економічні кризи, які періодично охоплюють окремі країни, регіони чи навіть все світове господарство. Зокрема, одну з величезних хвиль міграції принесла фінансово-економічна криза 2008 року, яка призвела до стрімких коливань міграційних потоків та змін міграційної політики багатьох країн.

Збройні конфлікти у середині країн та між державами є також одним з потужних чинників міграційних процесів, зокрема в країнах Азії та Близького Сходу. Зокрема, поряд з китайським кордоном знаходяться табори біженців, в яких нараховується більше мільйонна людей.

Міграційні процеси в будь-якій країні здійснюють прямий вплив на ринок праці та опосередкований вплив на ключові економічні показники: сукупний попит, навантаження на державний бюджет, розподіл доходу, рівень потенційного

зростання. Китайська народна республіка є перспективним напрямом дослідження, адже має складні історичні умови та починає здійснювати активну міграційну політику, що, імовірно, дозволить країні підтримувати високий рівень економічного зростання в майбутньому.

Згідно з даними Міжнародної міграційної організації, 3,5% всього населення є мігрантами, а саме 272 мільйона осіб. Китай займає третє місце за кількістю населення, що є мігрантами в інших країнах світу (10,7 млн осіб) та друге місце за рейтингом країн, що отримують грошові перекази з-за кордону (67,4 млрд дол. США) [World Migration Report 2020].

Україна глибоко залучена до міграційних процесів по всьому світу, зокрема з країнами Азії. Саме тому дослідження досвіду Китаю, зокрема у регулюванні міграційних потоків, є актуальним і матиме практичну цінність для України.

Глобалізація і міграційні процеси та їх чинники були детально досліджені багатьма вченими. Останні роботи Мірзоева Д.Ш., та Чепеленко А.М. висвітлюють основні тренди та закономірності, що пов'язані з ринком праці, впливом міжнародної міграції на формування робочої сили [Mirzoyev 2019; Cherepenko A., Cherepenko D. 2015]. Серед українських дослідників можна виділити Гальперину Л.П., Кислицину О.В., Стаканова Р.Д., Оснач А.М., Зуб М.Я., Коляду О.В., Українець Л.А., Цевух Ю.О., які досліджували як загальносвітові тенденції у міграційних процесах та їх вплив на соціально-економічний розвиток країн, так і саме китайські особливості міграційної та економічної політики, за допомогою яких уряд КНР не тільки контролює внутрішній соціально-економічний стан країни, а й планує використовувати відповідні інструменти для здійснення зовнішньої геополітики.

Зокрема, Ю.О. Цевух та С.О. Якубовський запропонували науково-методичні основи кількісної та якісної оцінки впливу грошових переказів мігрантів на економічний стан та формування платіжного балансу країн за допомогою кореляційно-регресійного аналізу, застосування якого надає можливість державним органам за рахунок засобів фіскальної політики вирівнювати платіжний баланс країни [Yakubovs'kyu S., Tsevukh Yu. 2017].

Зарубіжні вчені Ванг С., Лю Х., Тані М., Лі В., Ло Л., Лу Ю., Тан Ю., Лу З., Фанг Т., Лін С. також досліджували ринок праці в Китаї та особливості формування міжнародних міграційних процесів, зокрема під впливом державної політики.

Зокрема у дослідженні [Facchini, G., Liu, M., Mayda, A. & Zhou, M. 2019] проаналізовано вплив інтеграції Китаю у світову економіку на заробітчани у країні та доведено, що одним із важливих каналів впливу на економічний розвиток була внутрішня міграція. Вченими виявлено зміни у показниках внутрішньої міграції, які були спричинені зменшенням чи збільшенням невизначеності у торговельній політиці, з якою стикаються китайські експортери в США. Було виявлено, що префектури, які стикаються із середнім зниженням невизначеності торговельної політики, зазнали збільшення внутрішнього рівня міграції на 24%, це результат, зумовлений мігрантами, які не мають високої кваліфікації та перебувають у стані працездатного віку. Нарешті, у цих префектурах значно збільшився робочий час «корінних» некваліфікованих робітників, а внутрішні мігранти знайшли роботу в місцях, куди вони мігрували [Facchini, G., Liu, M., Mayda, A. & Zhou, M. 2019].

Дослідженню впливу внутрішньої міграції на умови життя у великих містах Китаю присвячено роботу [Lin, Y., Ma, Z., Zhao, K., Hu, W. & Wei, J. 2018]. У ній автори емпірично оцінюють вплив міграції населення на ціни на житло

у великих містах Китаю. У роботі на прикладі 32 великих міст Китаю та за даними з 2007 по 2016 рік побудовано панельної моделі для емпіричного вивчення впливу міграції населення на ціни на міське житло. Автори вивчали ситуацію у Східному, Центральному та Західному регіонах Китаю. Результати цього дослідження показали, що на національному рівні приплив населення мав значну позитивну кореляцію з цінами на житло в містах, в яких збільшення темпу припливу населення на 1% збільшило ціни на міське житло на 0,31%. На регіональному рівні зростання притоку населення на 1% збільшило ціни на міське житло у Східному регіоні на 1,34%, але приплив населення не мав явного впливу на ціни на міське житло в Центральних та Західних регіонах. На основі результатів цього дослідження було запропоновано усунути дисбаланс пропозиції житла шляхом диверсифікації пропозицій на ринку нерухомості та вдосконалення системи доступного житла, а також вирішити проблеми дисбалансу пропозиції будівельної землі шляхом створення більш досконалої системи планування землекористування з урахуванням міграційних потоків у країні та окремих регіонах.

За результатами дослідження також аргументовано необхідність створення стимулів для розширення пропозиції житла у великих містах на національному рівні, дотримуючись тенденції урбанізації. За аналогічним сценарієм мають розвиватись і міські агломерації, в яких має бути розумно децентралізованим потік населення, що сприятиме здоровому та стабільному розвитку ринку нерухомості та просуванню сталої урбанізації. Ці пропозиції мають практичне значення для покращення соціально-економічного стану Китаю та інших країн, що розвиваються, бо спрямовані на запровадження координації між міграційними потоками та розширенням міст у процесі швидкої урбанізації [Lin, Y., Ma, Z., Zhao, K., Hu, W. & Wei, J. 2018].

Китайська модель ринку праці є одною з чітких світових моделей, поряд із шведською, американською, японською моделями. Особливістю цього ринку праці є його визначальна роль в процесі становлення КНР на міжнародній арені в умовах міжнародного поділу праці. За рахунок великих розмірів цього ринку (778 млн осіб робочої сили в 2020 році) Китаю вдалося отримати найвищі в світі темпи зростання. Економіка Китаю успішно пройшла стрес-тест в реальному часі під час пандемії коронавірусної хвороби, що дозволило КНР зберегти зростання ВВП, проте спричинило зростання рівня безробіття на початку 2020 року.

Так, максимальний рівень безробіття за останні 15 років у 6,2% був зафіксований у лютому 2020 року. Показово, що у першому кварталі 2020 року було також зафіксовано найгірший показник змін ВВП Китаю – -9,7%. Разом з тим після швидкої перемоги Китаю над пандемією COVID-19 ВВП країни постійно збільшується – 11,6% зростання у другому кварталі 2020 року; 3% зростання у третьому кварталі 2020 року та 2,6% зростання у четвертому кварталі 2020 року. Разом зі зростанням ВВП почалося відновлення і ринку праці країни. Так, рівень безробіття у Китаю у травні 2020 року зменшився до 5,9%; у серпні – до 5,4%; у грудні – до 5,2% [Trading Economics 2021].

Економічне зростання Китаю у 2020 році було досягнуто завдяки підвищенню рівня міжнародної конкурентоспроможності країни. Про це свідчить динаміка профіциту торгового балансу Китаю, який зріс до рекордно високого рівня в 78,17 млрд. доларів в грудні 2020 року у порівнянні з 47,25 млрд доларів у грудні 2019 року. Експорт зріс на 18 відсотків у річному обчисленні,

в той час як імпорт зріс лише на 6,5 відсотка. При цьому із-за торгівельної війни з США профіцит торгівлі Китаю зі США зменшився до 29,92 млрд доларів в грудні 2020 у порівнянні з 37,42 млрд доларів в листопаді. Разом із тим торгівельний баланс Китаю з іншими країнами світу у 2020 році суттєво покращився, тому в цілому за 2020 рік профіцит зовнішньої торгівлі Китаю становив 535,03 млрд. доларів (оскільки експорт зріс на 3,6 відсотка, тоді як імпорт впав на 1,1 відсотка), що є найкращим показником з 2015 року. Експорт до США зріс за рік на 7,9 відсотка до 451,8 млрд. доларів, тоді як імпорт із США зріс на 9,8 відсотка до 134,9 млрд. доларів, що, незважаючи на санкції США, призвело до профіциту торгівлі Китаю з США в розмірі 316,9 млрд. доларів за 2020 рік [Trading Economics, 2021].

Економічне зростання Китаю спрямо покращенню умов праці на території країни, зокрема зростанню середньої заробітної платні. Так, якщо у 2012 році у середньому працівники у Китаї заробляли 47593 юаня за рік, то в 2016 році ця сума збільшилась до 68993 юанів за рік, а наприкінці 2019 робітники у Китаї вже у середньому заробляли 93383 юаня, що дорівнювало 14300 доларів США. Дещо меншою була середня заробітна платня у промисловості КНР – 41650 юанів за рік у 2012 році, 59470 юаня за рік у 2016 та 78147 юанів за рік у 2019, що дорівнювало 11967 доларів США. Ці показники є меншими, ніж у Сінгапурі, Південній Кореї та Японії, але є вищими, ніж в інших країнах Азії, що розвиваються [Trading Economics, 2021].

На думку вчених, китайську модель ринку праці можна умовно поділити на 2 або на 3 сектори. У першому випадку є тільки два суб'єкта на ринку – держава та населення, між якими існують централізовані трудові відносини «державно-соціалістичного» типу. У другому випадку виділяють 3 сектори – державні підприємства, приватні підприємства та сільськогосподарські підприємства. Сьогодні через все більший ступінь інтеграції Китаю у світову економіку утворився новий сектор, що складається з іноземних спеціалістів.

У 2002 році Китай офіційно затвердив активну національну політику зайнятості, яка реалізується й досі. Наразі здійснюється нова політика пріоритетів у сфері зайнятості, що була оприлюднена в 2020 році, яка фокусується на нових стратегіях навчання, розвитку в майбутніх робітників «soft-skills», та на створенні нових робочих місць. Слід зауважити, що китайська модель відрізняється плануванням, встановленням чітких цілей та контролем за їх виконанням, тобто є дуже централізованою. У результаті основні напрямки діяльності уряду є випереджаючий розвиток інфраструктури ринку праці через попит, пропозицію та продуктивність робочої сили.

Аналізуючи ринок праці Китаю, проаналізовані такі показники, як кількість робочої сили та її залученість (рис. 1).

Із 2016 року чітко прослідковується спадна динаміка кількості робочої сили та зменшення показника залученості робочої сили. Останній (Labor Force Participation Rate) вимірює кількість людей, які активно шукають роботу, а також тих, хто зараз працює. У ньому відсутні люди, які перебувають в установах (у в'язницях, будинках престарілих або психіатричних лікарнях), та військові. Він включає всіх інших людей працездатного віку (від 16 років) та порівнює частку тих, хто працює або шукає роботу поза домом, до тих, хто не працює або шукає роботу поза домом. За таким алгоритмом оцінюється залученість робочої сили, яка у 2020 році досягла мінімального за останні чотири роки значення. Це обумовлено тим, що чисельність безробітних значно зросла на

початку 2020 року, що пов'язано з пандемією та економічною кризою глобального рівня. Разом із тим економічне відновлення Китаю у другому-четвертому кварталах 2020 року сприяло покращенню і на ринку праці країни.

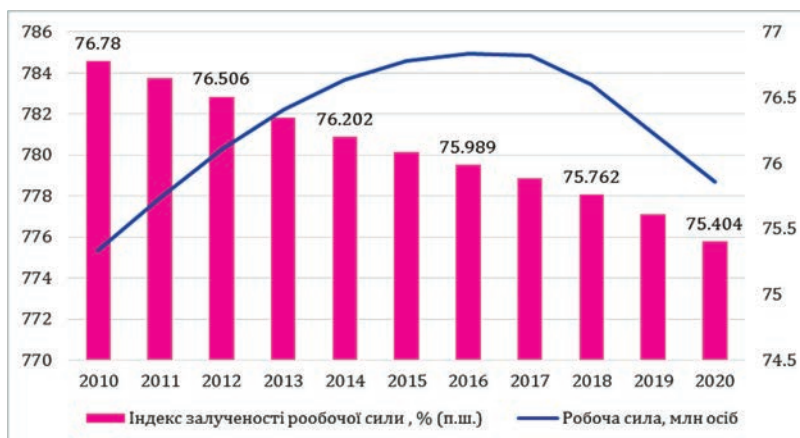

Рис. 1. Індикатори стану ринку праці в КНР за 2010–2020 рр.
Джерело: [World Bank Database 2020]

Важливим індикатором економічного потенціалу є кількість населення. Китай є світовим лідером за кількості населення, і в 2020 році приріст був найбільший за 10 років – 3% [OECD 2020].

У Китаї населення переважно належить до однієї етнічної групи Хань (91%), інші етнічні групи складають не більше 2% кожна.

Далі на рисунку 2 відображений індекс фертильності та народжуваності, який добре відображає та надає можливість спрогнозувати демографічну ситуацію в країні.

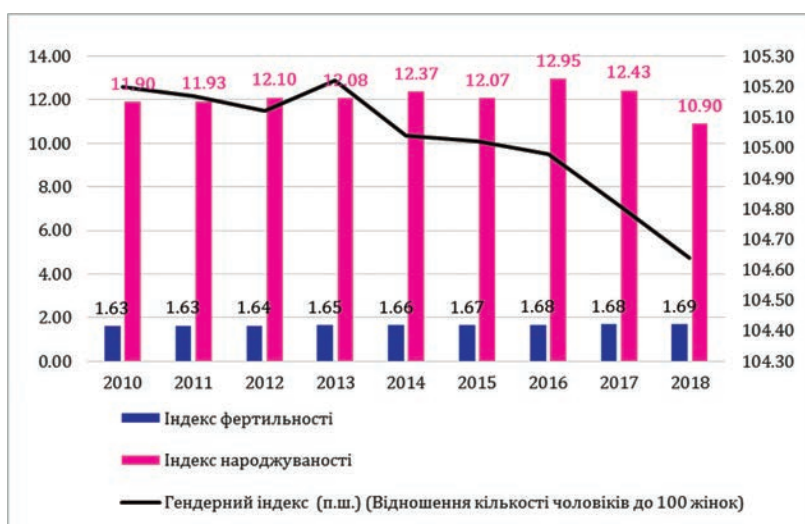

Рис. 2. Динаміка індексу фертильності та народжуваності КНР за останні 10 років
Джерело: [World Bank Database 2020].

Індекс фертильності є нижчим за норму в 2,15, за якою не відбувається ви-
родження та старіння населення. Для КНР старіння населення є актуальною
проблемою (в 2010 р. кількість осіб старше 60-ти років була 12,2% всього на-
селення, в 2019 – вже 17,2%). Це навантажує державний бюджет та пенсійний
фонд, а також сприяє зростанню податків, а отже навантаженню на бізнес.

Водночас країна зазнає дефіцит робочої сили, яку доводиться залучати
з-за кордону. Слід також зауважити на велику кількість населення, що досягла
60-ти, 80-ти та навіть 100 років. Це є ознакою високого рівня медицини, про-
те в майбутньому це, безумовно, буде викликати проблеми в економіці та на
ринку праці в Китаї.

Підсумовуючи, можна виділити наступні демографічні проблеми Китаю:
старіння населення, низька народжуваність, а на ринку праці – зниження кіль-
кості робочої сили та зростання безробіття.

Отже, КНР потрібно зробити важливі кроки для повернення робочого на-
селення з-за кордону, ефективного використання молодого робочої сили та за-
лучення іноземних спеціалістів.

Китайська міграція обмежується як технічно (високий рівень бюрократії),
так і організаційно (уряд реалізує певні програми залучення іноземців, проте
встановлює високі кваліфікаційні пороги для участі у них). Еміграція з Китаю
є більшою за внутрішній потік мігрантів в країну. Основні країни – реципієнти
китайської еміграції – це розвинені країни світу (Азія – 64%, Америка – 24%,
Європа – 7%, Океанія – 3%, Африка – 1% [Kyslytsyna 2015]).

На законодавчому рівні міграційний потік поділяється на громадян країни,
що бажають виїхати за кордон, а також на реемігрантів та хуацяо (представ-
ників китайських діаспор за кордоном) з їхніми родичами [Anokhina 2012]. За
різними оцінками, китайська діаспора нараховує приблизно 30-40 млн осіб,
проте статистка із цього приводу відрізняється в різних джерелах. При цьому
трудова міграція є найменш контрольованою та законодавчо регульованою.
У планах КНР стати вже до 2030 року країною – реципієнтом, а не донором
робочої сили, як є зараз [Kyslytsyna 2015].

Стаканов [Stakanov 2013] пропонує наступну періодизацію китайського мі-
граційного процесу. Перший етап припадав на середину 19 ст. та тривав до
1949. Ключовою подією в цей період стало заснування Гонконгу Британською
Імперією. Це сприяло активізації спочатку внутрішньої міграції, проте вже в
1850–1939 6 млн осіб виїхало з Гонконгу у Північну Америку та Австралію,
згодом Сінгапур і Малайзію через відсутність обмежень в імміграційній полі-
тиці. Другий період (1949–1978 р.) припадав на правління Мао Цзедуна. У цей
час посилювалася внутрішня міграція з міст в села. Це явище отримало назву
«Культурна революція». Разом із тим був посилений контроль за мобільністю
осіб за допомогою реєстрації громадян («Хукоу») та прикріплення осіб до пев-
ного місця проживання. Існує думка, що цей режим був запроваджений через
голод задля прив'язки фермерів до землі.

У Третій період (1978–2000 р.) актуальним став напрям «Соціалістична
модернізація», який наголошував на необхідності більш відкритої економіки.
Відбулося спрощення внутрішньої трудової еміграції. Була впроваджена сис-
тема відповідальності домогосподарств.

Цей період є досить неоднорідним і можна окреслити декілька етапів. Перший
етап тривав з 1979 р. до 1983 р. та характеризувався сильним обмеженням мі-
грації, навіть внутрішньої. На другому етапі (1984–1988 рр), уряд впроваджував

певні послаблення для внутрішньої міграції, проте контролював зайнятість населення та не дозволяв змінювати місце роботи. На третьому етапі (1989–1991) відбулася «хвиля сільської міграції» в міста проте в цей період обмеження почали діяти не на національному, а на регіональному рівні. Багато основних міст посилювали контроль за міграцією через зростання безробіття серед міського населення.

Сучасний період вже немає чітких обмежень для міграції, проте процеси не врегульовані урядом, тому існують проблеми з бюрократичною складовою. Активізується емігрантська хвиля в Гонконг, США, Японію, Канаду, Сінгапур, Таїланд, Австралію, Південну Корею, Макао, Італію. На сьогодні в країні і надалі існує дуже обмежена квота китайських «зелених карт», або ж дозволів на постійне проживання для іноземних громадян.

Мета уряду КНР полягає у зменшенні нерівності між «селом та містом», побудові сільської інфраструктури та створенні більш рівномірної збалансованої сільської структури на зразок східних територій країни, нових робочих місць для китайського населення. Ці цілі відображені в геополітиці КНР та можуть бути досягнуті в рамках проекту «Пояс і шлях».

Кількість міжнародних мігрантів, що проживають в Китаї, збільшилася у відносному вираженні до загальної кількості населення з 4% в 2000 році до 7,1% в 2015 році. Цей показник вище за середнє світове значення відношення кількості мігрантів до населення світу, що знаходиться на рівні 3%. Біженці складають дещо менше третини всіх мігрантів, що перебувають на території КНР, проте з 2005 року статистика щодо кількості біженців відображає статистичний рівень 300 тисяч чоловік. На жаль, статистичні дані щодо біженців можуть бути недостовірними через жорстку інформаційну політику КНР.

Перекази мігрантів – це один із ключових показників при аналізі міграційної ситуації в країні з економічної точки зору. Деякі країни світу, зокрема Україна, мають значні обсяги цих переказів, що впливає на економіку країни, сукупний попит та економічне зростання.

Обсяги отриманих переказів мігрантів Китайською Республікою складають за оцінкою Світового банку тільки 0,4% від ВВП, перекази із країни складають меншу частку – приблизно 0,1%. Це підтверджує відносну незалежність КНР від цих грошових надходжень.

Співвідношення притоку та відтоку грошових переказів на користь притоку є характерним для країн, що розвиваються, адже основними стимулами для еміграції китайського населення залишаються економічні стимули, а отже, в емігрантів з'являється можливість здійснювати грошові перекази на батьківщину в разі працевлаштування за кордоном.

Міграційні процеси, крім того, впливають на економіку країни за рахунок зміни рівня потенціального зростання країни в результаті зміни кількісних та якісних показників робочої сили. Міграційні процеси залежать від трудового законодавства, що впливає на обсяги міграційних потоків, наявності державних програм, що надають гранти іноземним спеціалістам, та активністю залучення іноземних спеціалістів для працевлаштування в вітчизняні компанії.

Виявимо вплив на ВВП Китаю таких факторів як обсяги міграційних грошових переказів, кількість мігрантів, що перебувають в КНР, та рівень безробіття.

Вплив цих факторів на ВВП досліджено за допомогою регресійної моделі з застосуванням методу найменших квадратів в програмі EViews). Статистичні дані моделі охоплюють річні часові ряди з 2000–2020 р., які були отримані з офіційного сайту Світового банку з [World Bank Database 2020].

Регресійна модель, побудована за методом найменших квадратів, дала наступні результати:

$$\text{GDP} = -8968,165 - 0,098 * \text{INF} - 3528,72 * \text{UNEMP} + 0,04 * \text{MIGR}$$

(-3,6***) (-6,5***) (10,76***)

$$R^2 = 0,97; \text{DW} = 1,55; \text{Fstat} = 294,35^{**}$$

у дужках наведений критерій Ст'юдента та показник статистичної значущості (* - 10%, ** - 5%, *** - 1%).

Високе значення за модулем коефіцієнтів Ст'юдента свідчить про те, що на залежну змінну (GDP – валовий внутрішній продукт) на загальноприйнятому рівні значущості 1% впливають незалежні змінні, а саме: INF – грошові перекази мігрантів у країну; UNEMP – рівень безробіття; MIGR – кількість мігрантів. Значення коефіцієнта Фішера (Fstat) свідчить про те, що модель загалом є значущою з вірогідністю помилки менше ніж 5%. Результат обчислювання коефіцієнту Дарбіна-Уотсона (DW) свідчить про відсутність у моделі автокореляції першого порядку. Знаки коефіцієнтів при незалежних змінних свідчать про те, що між зростанням ВВП та кількістю мігрантів є пряма залежність, а між зростанням переказів мігрантів у Китай та рівнем безробіття спостерігається зворотній взаємозв'язок.

Отже, згідно з отриманими результатами зростання обсягів грошових переказів мігрантів в Китай стримує економічне зростання. Ця залежність потребує подальшого вивчення, проте можливі причини цього явища можуть бути зумовлені значним відтоком висококваліфікованої робочої сили з країни, що призводить до зменшення потенціального економічного зростання КНР. Іншим чинником може бути вплив грошових переказів мігрантів на валютний курс юаня, зростання якого стримує збільшення ВВП.

Зростання рівня безробіття зменшує ВВП країни, а приріст кількості мігрантів, навпаки, призводить до економічного зростання КНР. Зараз темпи приросту кількості мігрантів дещо зменшуються, що корелює із зниженням зростання економіки. Це свідчить про ефективність державної політики країни щодо залучення висококваліфікованих фахівців з-за кордону.

Висновки. Результати аналізу, проведеного у статті, свідчать про те, що міграційні процеси вже істотним чином впливають на економічний розвиток Китаю. При цьому міграційні процеси, що є характерними для більшості країн в умовах глобалізації, довгий час були штучно зупинені державним регулюванням у КНР, але останні роки міграційна процеси стали одним з основних напрямів державної політики.

У часи становлення ринок праці був одним з визначальних факторів в формуванні міжнародної спеціалізації країни. У сучасному світі КНР ефективно використовує міграцію, особливо в розвинуті країни, як засіб покращення якісного рівня робочої сили та підвищення рівня освіти китайських громадян за кордоном.

З економічної точки зору еміграційні потоки з КНР, з одного боку, зменшують пропозицію висококваліфікованої робочої сили на національному ринку праці (це, насамперед, пов'язано з від'їздом громадян у розвинуті країни, які зацікавлені у залученні саме кваліфікованих фахівців), з іншого – збільшують грошові перекази в країну. Проте за результатами проведеного економетричного дослідження збільшення грошових переказів у країну в цілому стримує економічне зростання, бо негативний вплив від припливу додаткових коштів в іноземній валюті на валютний курс та відтік, завдяки міграції, висококваліфікованих фахівців перевищують позитивний вплив від переказів мігрантів на сукупний попит в економіці.

Демографічна ситуація є негативним фактором для економіки країни через старіння населення, а отже, зменшення кількості робочої сили. Уряд КНР, усвідомлюючи ці проблеми, вже впроваджує певні програми для залучення іноземних фахівців та стимулювання рееміграції.

Обсяги мігрантів з інших країн збільшуються стабільно кожного року, при цьому показник мігрантів-біженців залишається на незмінному рівні. Це виключає можливість збільшення обсягів мігрантів через політичні причини та свідчить про ефективність державної політики із залучення іноземних фахівців та загалом висококваліфікованої робочої сили в КНР.

Разом із тим стримуючими факторами ефективності впроваджених ініціатив є високий рівень бюрократизації та недостатньо реформована правова база у сфері міграції. Крім того, минулі обмеження для руху населення спричинили негативні наслідки у вигляді економічної нерівності всередині країни між сільськими регіонами та містами. Вектор розвитку Китаю в питанні міграційних процесів є позитивним, проте досі Китай не повною мірою використовує всі переваги глобального міграційного руху.

ЛІТЕРАТУРА

Антонюк Л.Л., Гальперіна Л.П. Інноваційно-технологічні виміри стратегічного партнерства України та Китаю. *Україна-Китай. Київ* : «MyCityPrint». 2018. № 13. С. 46–53.

Зуб М.Я. Особливості сучасної китайської моделі ринку праці та його інфраструктури. *Економічний простір*. 2020. № 156. С. 187–191.

Кислицина О.В. Особливості міграційних процесів КНР. 2015. URL : <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/21683/60-62.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (отримано 2 січня 2021).

Коляда О.В. Оцінка сучасного стану економіки Китаю. (2019). URL : http://ir.nusta.edu.ua/bitstream/doc/3950/1/2773_IR.pdf (отримано 12 січня 2021).

Мірзоев Д.Ш. Особливості формування міграційних потоків під впливом переструктуризації ринку праці. *Комунальне господарство міст. Серія: Економічні науки*. 2019. № 4. С. 76–83.

Українець Л.А. Ініціатива «Пояс і Шлях» як основа нарощування економічної експансії Китаю. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. № 3. С. 109–113.

Оснач А.М. Особливості політики КНР із заохочення висококваліфікованої імміграції з використанням досвіду Сінгапуру та Японії. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2017. № 22. С. 50–56.

Стаканов Р.Д. Розвиток міграційного регулювання в Китаї: від обмеженої еміграції до імміграційного центру. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2013. № 2. С. 168–173.

Чепеленко А.М., Чепеленко Д.С. Міжнародна міграція в умовах глобалізації: закономірності і тренди. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер.: Економіка*. 2015. № 2. С. 214–220.

Якубовський С.О., Цевух Ю.О. Міжнародна міграція робочої сили як чинник економічного розвитку країн: *Монографія. Одеса. Одеський національний університет імені І.І. Мечникова*. 2017. 274 с.

Anokhina, E.S. (2012), “The new Chinese migration policy and its regulation”, Tomsk: Tomsk State University, 248 p.

Baron R.M. & Kenny, D.A. (1986), The moderator – mediator variable distinction in social psychological research, *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 51, pp. 1173–82.

Chinese Ethnic Groups (2020), “Overview Statistics”, *UNC Chapel Hill Libraries*, available at: URL : https://guides.lib.unc.edu/china_ethnic/statistics (accessed 15 January 2021).

Fang, T., & Lin, C. (2020), “Minimum wages and employment in China”, in *Minimum Wages in China*, Palgrave Macmillan, Singapore, pp. 71-112, available at: URL : https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-15-2421-9_4 (accessed 5 January 2021).

Facchini, G., Liu, M., Mayda, A. & Zhou, M. (2019), “China’s “Great Migration”: The impact of the reduction in trade policy uncertainty”, *Journal of International Economics*, Volume 120, pp. 126–144.

Li, W., Lo, L., Lu, Y., Tan, Y., & Lu, Z. (2020). “Intellectual migration: considering China”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, pp. 1-21, available at: URL : <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1369183X.2020.1739393> (accessed 22 December 2020).

Lin, Y., Ma, Z., Zhao, K., Hu, W. & Wei, J. (2018), The Impact of Population Migration on Urban Housing Prices: Evidence from China’s Major Cities», *Sustainability*, 10, no. 9: 3169, available at: URL : <https://doi.org/10.3390/su10093169> (accessed 12 February 2020).

OECD (2020), “Population in China”, available at: URL : <https://data.oecd.org/pop/population.htm> (accessed 15 December 2020).

Population Pyramide in China (2020), available at: URL : <https://www.populationpyramid.net/china/2020/> (accessed 5 December 2020).

Trading Economics Database (2021), “China Economic Indicators” available at: URL : <https://tradingeconomics.com/china/indicators> (accessed 19 February 2021).

Wang, C., Akgüç, M., Liu, X., & Tani, M. (2020), “Expropriation with hukou change and labour market outcomes in China”, *China Economic Review*, Vol. 60, p. 101391, available at: URL : <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1043951X1930152X> (accessed 22 November 2020).

Word Bank Data (2020) “Inward Migration Remittance”, available at: URL : <https://www.knomad.org/sites/default/files/2020-10/Inward%20Remittance%20Flows%20-%20October%202020.xlsx> (accessed 22 December 2020).

Word Bank Data (2020) “Outward Migration Remittance”, available at: URL : <https://www.knomad.org/sites/default/files/2020-10/Outward%20remittance%20flows%20-%20October%202020.xlsx> (accessed 22 December 2020).

World Bank Database (2020), available at: URL : <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.TFRT.IN?locations=CN> (accessed 29 December 2020).

World Migration Report (2020), *International Organization For Migration*, available at: URL : https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf (accessed 29 December 2020).

Yakubovskiy, S., Giorgio Dominese, Tetiana Rodionova & Julia Tsevukh (2020) “Impact of International Migration Flows on the European Union and Ukraine”, *Journal Transition Studies Review*, Vol. 27, Issue № 2, pp. 83–98.

REFERENCES

Antonyuk L. L., Hal’perina L. P. (2018), “Innovatsiyno-tehnolohichni vymiry stratehichnoho partnerstva Ukrainy ta Kytayu”, *Ukrayina-Kytay, K.: «MyCityPrint»*, № 13, pp. 46-53.

Zub M. Ya. (2020), “Osoblyvosti suchasnoyi kytays’koyi modeli rynku pratsi ta yoho infrastruktury”, *Ekonomichnyy prostir*, № 156, pp. 187-191.

Kyslytsyna O. V. (2015), “Osoblyvosti mihratsiynykh protsesiv KNR”, available at: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/21683/60-62.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (accessed 2 January 2021).

Kolyada O. V. (2019), “Otsinka suchasnoho stanu ekonomiky Kytayu”, available at: http://ir.nusta.edu.ua/bitstream/doc/3950/1/2773_IR.pdf (accessed 12 January 2021).

Mirzoyev D. Sh. (2019), “Osoblyvosti formuvannya mihratsiynykh potokiv pid vplyvom perestrukturyzatsiyi rynku pratsi”, *Komunal’ne hospodarstvo mist. Seriya: Ekonomichni nauky*, № 4, pp. 76-83.

Ukrayinets’ L. A. (2019), “Initsiatyva «Poyas i Shlyakh» yak osnova naroshchuvannya ekonomichnoyi ekspansiyi Kytayu”, *Naukovyy visnyk Uzhhorods’koho natsional’noho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, № 3, pp. 109-113.

Osnach A. M. (2017), “Osoblyvosti polityky KNR iz zaokhochennya vysokokvalifikovanoyi immihratsiyi z vykorystanniam dosvidu Sinhapuru ta Yaponiyi”, *Naukovyy chasopys NPU imeni MP Drahomanova. Seriya 22: Politychni nauky ta metodyka vykladannya sotsial’no-politychnykh dystsyplyn*, № 22, pp. 50-56.

Stakanov, R. D. (2013), “Rozvytok mihratsiynoho rehulyuvannya v Kytayi: vid obmezhenoyi emihratsiyi do immihratsiynoho tsentru”, *Aktual’ni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, № 2, pp. 168-173.

Chepelenko A. M., Chepelenko, D. S. (2015), “Mizhnarodna mihratsiya v umovakh hlobalizatsiyi: zakonomirnosti i trendy”, *Naukovyy visnyk Mukachivs’koho derzhavnogo universytetu. Ser.: Ekonomika*, № 2, pp. 214-220.

Yakubovs’kyy S. O., Tsevukh Yu. O. (2017), “Mizhnarodna mihratsiya robochoyi syly yak chynnyk ekonomichnoho rozvytku krayin”, *Monohrafiya. – Odesa. Odes’kyy natsional’nyy universytet imeni I.I. Mechnykova*, 274 p.

Anokhina, E.S. (2012), “The «new» Chinese migration policy and its regulation”, *Tomsk: Tomsk State University*, 248 p.

Baron R.M. & Kenny, D.A. (1986), «The moderator – mediator variable distinction in social psychological research», *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 51, pp. 1173-82.

Chinese Ethnic Groups (2020), “Overview Statistics”, *UNC Chapel Hill Libraries*, available at: https://guides.lib.unc.edu/china_ethnic/statistics (accessed 15 January 2021).

Fang, T., & Lin, C. (2020), “Minimum wages and employment in China”, in *Minimum Wages in China*, Palgrave Macmillan, Singapore, pp. 71-112, available at: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-15-2421-9_4 (accessed 5 January 2021).

Facchini, G., Liu, M., Mayda, A. & Zhou, M. (2019), “China’s “Great Migration”: The impact of the reduction in trade policy uncertainty”, *Journal of International Economics*, Volume 120, pp. 126-144.

Li, W., Lo, L., Lu, Y., Tan, Y., & Lu, Z. (2020). “Intellectual migration: considering China”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, pp. 1-21, available at: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1369183X.2020.1739393> (accessed 22 December 2020).

Lin, Y., Ma, Z., Zhao, K., Hu, W. & Wei, J. (2018), “The Impact of Population Migration on Urban Housing Prices: Evidence from China’s Major Cities”,

Sustainability, 10, no. 9: 3169, available at: <https://doi.org/10.3390/su10093169> (accessed 12 February 2020).

OECD (2020), “Population in China”, available at: <https://data.oecd.org/pop/population.htm> (accessed 15 December 2020).

Population Pyramide in China (2020), available at: <https://www.populationpyramid.net/china/2020/> (accessed 5 December 2020).

Trading Economics Database (2021), “China Economic Indicators” available at: <https://tradingeconomics.com/china/indicators> (accessed 19 February 2021).

Wang, C., Akgüç, M., Liu, X., & Tani, M. (2020), “Expropriation with hukou change and labour market outcomes in China”, *China Economic Review*, Vol. 60, p. 101391, available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1043951X1930152X> (accessed 22 November 2020).

Word Bank Data (2020) “Inward Migraton Remittance”, available at: <https://www.knomad.org/sites/default/files/2020-10/Inward%20Remittance%20Flows%20-%20October%202020.xlsx> (accessed 22 December 2020).

Word Bank Data (2020) “Outward Migraton Remittance”, available at: <https://www.knomad.org/sites/default/files/2020-10/Outward%20remittance%20flows%20-%20October%202020.xlsx> (accessed 22 December 2020).

World Bank Database (2020), available at: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.TFRT.IN?locations=CN> (accessed 29 December 2020).

World Migration Report (2020), *International Organization For Migration*, available at: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf (accessed 29 December 2020).

Yakubovskiy, S., Giorgio Dominese, Tetiana Rodionova & Julia Tsevukh (2020) “Impact of International Migration Flows on the European Union and Ukraine”, *Journal Transition Studies Review*, Vol. 27, Issue № 2, pp. 83-98.

Стаття надійшла до редакції 03.02.2021